

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه آیین دادرسی تجاری»

مقدمه

لایحه آیین دادرسی تجاری بنا به پیشنهاد قوه قضائیه در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۸/۲۵ هیئت وزیران به تصویب رسیده و در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۱۵ اعلام وصول و جهت بررسی به کمیسیون‌های مرتبط ارجاع گردید و به دلیل عدم تصویب در دوره نهم مجلس مجدداً در تاریخ ۱۳۹۵/۴/۱۳ به شماره ثبت ۵۹ در دوره کنونی در دستور کار مجلس قرار گرفته است.
در این گزارش به بررسی کلیات این لایحه می‌پردازیم.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۵۹

شماره چاپ:

۷۰

تاریخ چاپ:

۱۳۹۵/۵/۱۱

بررسی اجمالی لایحه آیین دادرسی تجاری

به موجب ماده (۲۹) قانون بهبود فضای کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶، قوه قضائیه و دولت مکلف شدند اقدامات قانونی لازم را برای تنظیم آیین دادرسی تجاری و تشکیل دادگاه‌های تجاری به عمل آورند که متعاقب این حکم لایحه در دستور کار مجلس قرار گرفته است.

این لایحه در ۹ فصل تهیه شده و بالغ بر ۱۳۳ ماده بود که موارد مهم زیر را دربردارد:

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفاتر: مطالعات حقوقی

مطالعات سیاسی

- تشکیل دادگاه‌های اختصاصی تجاری

- پیش‌بینی نهاد مشاور در دادگاه‌های تجاری

- پیش‌بینی دادرسی الکترونیکی برای دعاوی تجاری

- اجباری بودن وکالت در دعاوی تجاری

در این لایحه به جهت رسالتی که برای دادگاه‌های تجاری در نظر گرفته شده، سعی شده ویژگی تخصصی بودن در تمام ارکان این دادگاه‌ها لحاظ شود؛ در نتیجه صلاحیت دادگاه تجاری به موارد ذیل اختصاص یافته است:

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۰۱۰

تاریخ انتشار:

۱۳۹۵/۶/۳۱

دعاوی ناشی از اعمال تجاری که طرفین یا یک طرف آن تاجر باشد دعاوی ناشی از امور شرکت‌های تجاری، دعاوی توقف و تصفیه و دعاوی مرتبط با آنها، دعاوی ناشی از سرمایه‌گذاری خارجی، دعاوی ناشی از قراردادهای تجاری بین‌المللی، دعاوی راجع به اموال و حقوق مالکیت فکری، امور و دعاوی راجع به اجرای اسناد خارجی و شناسایی و اجرای احکام دادگاه‌های خارجی و داوری اعم از داخلی و خارجی و اجرای آرای آن در صورتی که رسیدگی به اصل دعاوی در صلاحیت دادگاه تجاری باشد، دعاوی ناشی از اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و قانون بازار اوراق بهادار به استثنای مواردی که رسیدگی به آن در صلاحیت سایر مراجع مصرح در این قوانین باشد.

همچنین طبق این لایحه رئیس قوه قضائیه حتی می‌تواند برخی از شعب دادگاه تجاری را جهت رسیدگی به نوع خاصی از دعاوی از قبیل: حمل و نقل، بیمه، ورشکستگی، مالکیت فکری و دعاوی تجاری بین‌المللی اختصاص دهد. همچنین ایشان می‌تواند شعبی از دادگاه‌های تجدیدنظر و دیوان عالی کشور را برای رسیدگی به آرای دادگاه‌های تجاری اختصاص دهد. قضاوت در دادگاه تجاری به تحقق شرط حداقل پنج سال سابقه قضاوت در محاکم حقوقی و گذراندن دوره‌های آموزش تخصصی قوه قضائیه منوط شده است. قاضی را در دادگاه تجاری و رسیدگی تجدیدنظر یا فرجامی نسبت به احکام دادگاه‌های تجاری حداقل یک مشاور همراهی می‌کند.

مسائل دیگری نیز به تبع این موضوعات در لایحه گنجانده شده است.

نقد و بررسی کلیات لایحه

در بررسی کلیات لایحه ذکر چند نکته ضروری است:

۱. اصل تشکیل دادگاه تجاری موافقان و مخالفانی دارد علاوه بر آن لایحه دارای ایراداتی است که اصلاح این ایرادات مستلزم بازنگری کلی و عمیق است و از آنجا که این لایحه جنبه حقوقی بالایی داشت و به نحوی تخصیص قانون آیین دادرسی مدنی بود و در ماده (۱۳۲) خود تصریح داشت که در موارد سکوت این قانون، قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی لازم‌الاجرا خواهد بود لذا بررسی آن در دستور کار قرار گرفت و کارگروهی متشکل از نمایندگان قوه قضائیه دولت و کانون وکلا و اساتید برجسته در این مرکز برای بررسی این لایحه تشکیل شد.

۲. لایحه‌ای که قوه قضائیه و دولت محترم درخصوص آیین دادرسی تجاری به مجلس تقدیم نموده‌اند شامل ۱۳۳ ماده می‌باشد لکن از آنجا که بسیاری از مواد تکرار قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹ است، به جهت کاهش تراکم قوانین باید مواد تکراری حذف گردد که همین موضوع باعث می‌گردد تعداد مواد لایحه به شدت کاهش یابد.

۳. به دلیل ابهام موجود در نظام حقوقی درخصوص تاجر و اعمال تجاری لذا تشکیل دادگاه تجاری به جهت اختلافی که در صلاحیت با دادگاه‌های عمومی حقوقی خواهد داشت نه تنها کمک چندانی به دادگستری نمی‌کند بلکه خود عامل ایجاد اطاله دادرسی می‌گردد. توضیح آنکه هر دادگاه قبل از شروع به رسیدگی ماهوی ابتدا به صلاحیت خود نسبت به دعوا رسیدگی می‌کند که رأی دادگاه در این زمینه ظرف موعده مقرر قائل اعتراض در دادگاه بالاتر است، لذا تشکیل دادگاه تخصصی همواره به نحوی ممکن است موجب اطاله دادرسی نیز گردد، بنابراین مواد ابداعی لایحه دولت که دارای نوآوری‌هایی می‌باشد که قابل اعمال در کلیه دعاوی نیز می‌باشند بهتر است که در لایحه آیین دادرسی مدنی بررسی شود.

۴. با توجه به اینکه هدف اصلی از این لایحه رسیدگی تخصصی به دعاوی تجاری است و این موضوع با اختصاص شعبی از دادگاه‌های عمومی به امور تجاری نیز حاصل می‌گردد، لذا تشکیل دادگاه تخصصی ضرورت خاصی نخواهد داشت.

با این ملاحظات ادغام مواد لایحه در لایحه آیین دادرسی مدنی پیشنهاد می‌شود. این پیشنهاد مورد تأیید صاحب‌نظران و اساتید برجسته حقوقی نیز می‌باشد و در کارگروه اشاره شده نیز مورد تأیید قرار گرفته است، فلذا تفصیل نظر تخصصی درخصوص لایحه آیین دادرسی تجاری در جمع‌بندی جلسات کارگروه بررسی لایحه آیین دادرسی مدنی ذکر شده و در گزارش تفصیلی مربوط به آن بیان می‌گردد.

نتیجه‌گیری

در این گزارش به بررسی اجمالی لایحه آیین دادرسی تجاری پرداخته و کلیات آن مورد بررسی قرار گرفت که با توجه به وجود لایحه آیین دادرسی مدنی و امکان ادغام این دو لایحه، با توجه به سایر دلایل پیش‌گفته، ادغام مواد مورد نظر از این لایحه در لایحه آیین دادرسی مدنی پیشنهاد می‌شود و نکات مورد اشاره در گزارش به تفصیل در گزارش راجع به لایحه آیین دادرسی مدنی تبیین خواهد شد.

